

Profesor Lukáš v rozhovoru pro MFD

TUNI - přidáno: 30. června 2008

Vedoucí katedry netkaných textilií Fakulty textilní Technické univerzity v Liberci a emeritní rektor TUL David Lukáš- Poskytl rozhovor regionální redakci MFD. Článek přinášíme v plném znění:

Profesor a bývalý rektor Technické univerzity v Liberci David Lukáš vede katedru netkaných textilií, bádá, pravidelně přispívá do prestižních časopisů. Pro MF DNES hovoří o univerzitě, vztahu města a univerzity, jejím rozvoji nebo o Centru vzdělanosti Libereckého kraje. Na začátek bychom měli Technickou univerzitu v Liberci představit. Po roce 1990 začaly univerzity nahrazovat tradiční vysoké školy, v Liberci Vysokou školu strojní a textilní. Jaký je mezi nimi rozdíl?

Velmi zjednodušeně je univerzita společenstvím mnoha fakult zabývajících se odlišnými obory. Proto univerzity jako jediné instituce nabízejí univerzální vzdělání. Mnohde již studenti mohou vytvářet své studijní programy z nabídky všech fakult. Navíc mohou během studia nahlédnout na řešení daného problému z nejrůznějších zorných úhlů technických, přírodovědných, humanitních i uměleckých disciplín. Tyto možnosti na "dvoufakultní" VŠST nebyly.

Osm tisíc studentů a další tisícovku zaměstnanců má Technická univerzita v Liberci. Téměř každý desátý člověk ve městě tak má ke škole přímý vztah. Bývalý rektor David Lukáš hovoří o vztahu města a univerzity či o projektu obřího Centra vzdělanosti Libereckého kraje.

Kolik má dnes univerzita studentů? Šest tisíc?

Musíte přidat, více než osm tisíc studentů.

To je možná patnáct procent dospělé populace města. Na druhou stranu mám pocit, že univerzitu v Liberci moc vidět není

Ano, připočteme-li k počtu studentů zhruba tisícovku zaměstnanců univerzity, tak téměř každý desátý člověk, kterého ve městě potkáte, má přímý vztah k naší univerzitě. Přesto souhlasím s tím, že univerzitu v Liberci v jistém smyslu moc vidět není. Důvodem je, dle mého to, že ji není moc slyšet. Jako rektor jsem si uvědomil, že universita je jen malou součástí společenství a člověk-akademik by se měl velmi zajímat o to, co se děje mimo univerzitu, v našem městě, v naší republice, ve světě. Zajímat a rozpoznat ohrožení, nepravosti, vyjadřovat názor, vést veřejné diskuse nad důležitými tématy společenskými a politickými. A nesouhlasit! To se samozřejmě děje, ale v míře menší, než by mělo. Tady je na vině univerzita. Chci zdůraznit, že se z ní nevyděluji, a cítím se součástí vlastních kritických pohledů uvedených v tomto rozhovoru.

Proč je tomu tak?

Důvodem tohoto neutěšeného stavu je to, že buď nemáme dostatek času, myšlenek, nebo zodpovědnosti za společnost, která naší univerzitu obklopuje a také podporuje. S obavami se v současné době dívám na to, jak se správa českých univerzit dostává z jejich rukou. Důvodem tohoto stavu je tlak finanční. "Projektová hysterie" posledních let doprovázená očekáváním dosud nevidaných finančních toků z EU drtí vnitřní názor univerzit na jejich samostatné směřování. Univerzitní autonomie, tj. samostatnost a nezávislost, je tak nahrazována cizorodým a mnohdy násilným rozhodováním ze strany ministerstev, státu nebo dokonce

evropských struktur. Projektové šilenství začíná na sebe také vázat stále větší objemy práce akademiků, ze kterých se rázem stávají účetní a administrátoři, na úkor akademické práce. Současný stav není dobrý. Mám obavy o rozumné a efektivní využití evropských peněz.

Byl jste šest roků rektorem, necítíte tak trochu vinu, že spolupráce univerzity a města není taková jaká by měla být? Ale před tím se ještě zeptám, jestli nelitujete toho, že jste místo vědy musel vykonávat i řadu čistě formálních činností?

Přiznám se, že mě těch šest roků ve vědeckém růstu zbrzdilo. Zároveň mě ale, jako tehdy "mladého kluka", přitahovalo společenské dění a změny, které se v naší zemi v devadesátých letech děly. Ne snad kvůli tomu, že bych si na základě "pobytu v rektorském křesle" chtěl budovat další kariéru. Rozhodnutí přijmout kandidaturu nebylo lehké: V té době se mi nabízel svět vědy a perspektiva pobytu a bádání v cizině, tedy něco, o čem se nám začínajícím vědcům v osmdesátých letech jenom zdálo a na druhé straně svět obrovského neznáma a obrovské zodpovědnosti rektora. A právě pocit zodpovědnosti za věci veřejné byl pro mne tím jazýčkem na vahách. Tehdy bylo nesmírně zajímavé, že se přede mnou otevřel úplně jiný svět. Měl jsem možnost potkávat výjimečné lidi, renesanční osobnosti, kolegy, kteří z politických důvodů v roce šedesátém osmém byli donuceni opustit univerzitu nebo dokonce vlast, nemohu nezpomenout Václava Havla, Zdeňka Kováře, Honzu Tichého a mnoho dalších.

Pojďme se vrátit k otázkám o spolupráci univerzity a města a vaší možné vině

Při debatě o vztahu univerzity a města mohu a budu hovořit z pozice svých zkušeností z období mého "rektorování". Ve své funkci jsem zažil tři primátory. Pana Drdu, pana Ježka a pana Kittnera. Nejraději vzpomínám na spolupráci s Jiřím Drdou. Tehdy jsme se vzájemně o spolupráci mezi univerzitou a městem snažili a hledali styčné body. Zástupci univerzity a fakult se např. pravidelně setkávali s radními a vedení města navštěvovalo univerzitu, na nichž jsme si navzájem sdělovali svoje názory a pohledy na úlohu univerzity atd.. Neříkám, že z toho byly vždy nějaké konkrétní výstupy, ale snažili jsem se. Tehdy jsme také zahájili diskuse a jednání o plošném rozvoji univerzity a o potřebě územní rezervy pro budoucí rozvoj univerzity. Mimochodem, to se povedlo. Navíc, toto období bylo dobou, kdy město, poučeno z překotného vývoje, začalo diskutovat o strategickém plánu města, zpracovávat územní plán města, rozpočet města byl, dle mého, ještě zdravý. V kontextu tohoto začalo i město vnímat univerzitu jako "známku kvality". S panem primátorem Kittnerem jsem udržoval dobré osobní kontakty. V územním plánu města byla definitivně zakotvena územní rezerva univerzity. V té době se ovšem začalo měnit politické klima města, docházelo k významným změnám v místní politice, kterou začíná objevovat svébytným způsobem místní stavební lobby. Téma univerzity nebylo v popředí, myslím si také, že to bylo i tím, že fáze "obhajoby" univerzity byla dokončena. Důležitým milníkem v té době pro univerzitu byl vznik Libereckého kraje. Objevovala svébytným způsobem místní stavební lobby i univerzitu? V roce 2001 byl v hlavních rysech navržen generel rozvoje univerzity, jakýsi plán stavebních investic, a to byla samozřejmě zajímavá výzva pro obě strany. Za univerzitu jsem jasně a srozumitelně sdělil, že "jsme zvyklí při realizaci náročné a drahé výstavby nových budov vstupovat dveřmi, a ne oknem".

Uvědomuji si také, že, na rozdíl od města, jste byl rektorem, který utvářel a formoval vztah s krajskou samosprávou...

Toto období bylo obdobím dobrých a korektních vztahů s hejtmanem Pavlíkem a s náměstkyní Evou Bartoňovou, která byla velkou propagátorkou univerzity. Kraj vnímal univerzitu jako partnera a pozici univerzity nebylo třeba obhajovat. V posledním roce mého rektorování se ovšem na liberecké krajské scéně začíná mluvit o Centru vzdělanosti Libereckého kraje, jehož jsem od počátku odpůrcem.

Centrum vzdělanosti Libereckého kraje - to je velké téma. Ale ještě dřív se zeptám na váš názor, jak by mělo fungovat školství v regionu z pohledu TUL?

To úplně nejdůležitější v současné době je, že všechny typy škol by měly táhnout za jeden provaz v argumentaci vůči občanům i státu za větší podporu. Nesmí nás rozdělovat to, že soutěžíme o finanční dotace téhož ministerstva. Teď je na pořadu dne zastavení propadu, udržení a zvýšení kvality celého českého školství, které začíná připomínat oprýskaný činžovní dům s nezodpovědným majitelem. Nebudu se zde bít za vysoké školy, ale za školská zařízení na nižších stupních. Programy "optimalizace" základního a středního školství musí být nahrazeny rozhodnými kroky za jeho zkvalitnění. Stát se nesmí bát podporovat výuku třeba i deseti žáků v místní škole, programově musí zvyšovat prestiž učitelů na základních a středních školách zvyšováním platů a tím vyprovokování konkurence na učitelská místa a v důsledku zvýšené kvality kantorských sborů podněcovat jejich samostatnost při volbě obsahu i náplně výuky. Zapomenuty a odsouzeny by měly zůstat úvahy snížení požadavků na kvalifikaci kantorů. Zdá se mi, že máme konečně ministra, který to chápe a kterému odvaha neschází.

Dostali jsme se ke kontroverznímu Centru vzdělanosti

V debatě o Centru vzdělávání Libereckého kraje je nutné rozlišovat dvě věci. Kraj i město mají nepochybně zodpovědnost za své občany, kteří jsou vystaveni rizikům ztráty zaměstnání a požadavkům rekvalifikací. Rekvalifikace zaměstnanců, kteří nejsou vysokoškoláky, nemůže řešit univerzita, protože jí to nepřísluší, ani střední školy, protože jsou v kraji rozptýleny do malých celků soustředěných na výuku svých řádných studentů. Je proto zřejmé, že se samosprávami musí zabývat analýzou, koordinací a řízením těchto potřeb. V tomto směru není Centrum předmětem mé kritiky. Ale Centrum může mít devastující účinek, pokud začne nahrazovat činnosti, které by mohly obstarávat střední školy nebo univerzita, jak to můžeme pozorovat v některých aktivitách Centra uváděných na jeho internetových stránkách.

Co myslíte tím devastujícím účinkem?

Rekvalifikační kurzy středoškoláků by se měly konat na středních školách tak, aby kompenzovaly pokles počtu studentů a žáků a staly se tak zdrojem zaměstnání jejich učitelů. Centrum by v žádném případě nemělo zasahovat do rekvalifikačních kurzů vysokoškoláků. To je všude na světě považováno za výsostné právo a povinnost univerzit. Vysokoškolská rekvalifikace a celoživotní vysokoškolské vzdělávání se stává třetím pilířem moderní univerzity, vedle dosavadní výuky pro denní studenty a vědy s výzkumem. Za naprosto nepřijatelné považují plány na výstavbu centra v podobě parkovacích domů, ubytovacích kapacit, rozsáhlých výukových areálů a vytvoření gigantické střední školy v centru města Liberce. Takovéto náměty prostě nejsou rozumně odůvodnitelné jinak než zjištěnými zájmy. Středním školám prospívá rozptýlení do malých celků, "rodinnější život" učitelských sborů s jejich žáky a v neposlední řadě i dlouholetá vazba na budovu a umístění v městě, na kterých je založena jejich nezanedbatelná tradice. Zkušenost říká, že v anonymním prostředí vytvořeném velkou koncentrací středoškolských studentů vzniká podhoubí pro vznik neřešitelných sociálně patologických vztahů (postavíme centra a poté budeme psát projekty na řešení sociálně patologických jevů!). Takováto betonová podoba Centra může výrazně oslabit podporu rozvoje infrastruktury středních a základních škol a je nepřijatelným hazardováním s finančními prostředky nás všech. Za úplné klaunství pak považují prvotní stádia návrhů projektu Centra, kdy jako největší odborníci na celoživotní vzdělávání vystupovali zástupci inženýrské stavební firmy.

Nechci tento rozhovor politizovat, zvláště na akademické půdě, ale vztah města k univerzitě, plánování kontroverzního Centra vzdělanosti a další věci úzce souvisí jak s komunální, tak s regionální politikou. Mezi politiky jste se také coby rektor dost dlouho

pohyboval. Jste vědec. Uměl byste vytvořit nějakou poučku, která by tento stav popisovala a zároveň nabízela řešení?

Školství na jakémkoli stupni nesmí být přehlíženo nebo dokonce drancováno s vidinou osobního profitu. Musí být naopak hýčkáno a podporováno. Nejenom finančně! O školství musí rozhodovat nadšení a vysoce vzdělaní učitelé, a musí být úředně spravováno neméně pro věc zapálenými a odborně vzdělanými zástupci krajů a státu. A univerzity? Jejich rozkvět je podmíněn zachováním jejich autonomie.

* David Lukáš narozen: 1958 vzdělání: Matematicko-fyzikální fakulta Univerzity Karlovy, Praha Zaměstnání: pedagogicko-vědecký pracovník, vedoucí katedry netkaných textilií jazyky: angličtina, ruština, částečně němčina, turistická rumunština koníčky: košíková rodina: dvě dcery (19 a 21 let)

Zdroj: MFD

Foto: J. Kočárková

